

ASIAKKAAN HENKILÖLLISYYDEN TODENTAMINEN HENKILÖLLISYYSASIAKIRJASTA ASIAKKAAN LÄSNÄ OLLESSA

Asiakkaan henkilöllisyyden todentamisesta säädetään laissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) eli ns. rahanpesulaissa. Rahanpesulaissa ilmoitusvelvolliseksi säädetyllä taholla on velvollisuus asiakkaan henkilöllisyyden todentamisen tilanteessa varmistua muun muassa asiakkaan esittämän virallisen henkilöllisyysasiakirjan aitoudesta, voimassaolosta sekä siitä, että asiakkaan esittämä henkilöllisyystodistus kuuluu asiakkaalle. Tässä dokumentissa käsitellään tilannetta, jossa asiakas on henkilökohtaisesti läsnä tunnistamistilanteessa.

Rahanpesulaissa asiakkaan tunnistamisella tarkoitetaan asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan toimittamien tietojen perusteella ja henkilöllisyyden todentamisella asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen ja tietojen perusteella. Tunnistaminen tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jossa asiakas kertoo nimensä. Todentaminen taas tarkoittaa toimenpidettä, jonka perusteella voidaan todeta asiakkaan olevan se, joka tämä väittää olevansa. Todentaminen tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jossa asiakkaan esittämää virallista henkilöllisyystodistusta verrataan asiakkaaseen. Tilanteessa, jossa asiakkaan puolesta toimii toinen henkilö, on tuntemistoimenpiteitä suunnattava asiakkaaseen, että tämän edustajaan.

Rahanpesulain 3 luvun 2 §:ssä on määritelty ne tilanteet, joissa rahanpesulain mukainen asiakkaan henkilöllisyyden todentaminen tulee tehdä. Rahanpesulain 3 luvun 3 §:ssä määritellään asiakkaan tuntemiseksi vaadittavat tiedot sekä säädetään niiden säilyttämisestä. Rahanpesulain 3 luvun 1 §:n mukaan, jos asiakkaan tuntemiseksi ei pystytä toteuttamaan 3 luvussa säädettyjä toimia, ei asiakassuhdetta saa perustaa, suorittaa liiketoimintaa tai ylläpitää liikesuhdetta.

Henkilöllisyyden todentaminen

Rahanpesulaissa ei määritellä menetelmiä tai asiakirjoja joiden perusteella asiakkaan henkilöllisyys voidaan todentaa. Henkilökohtaisessa henkilöllisyyden todentamisen tilanteessa voi käyttää useita eri menetelmiä ja niiden yhdistelmiä. Tilanteessa tavoitteena on varmistaa, että asiakas on sama henkilö kuin siinä asiakirjassa, jonka asiakas henkilöllisyystodistuksena esittää. Erilaiset tilanteet saattavat vaatia erilaisia menetelmiä tai useamman menetelmän yhdistämistä.

Asiakkaan henkilöllisyyden todentamisen voi tehdä rahanpesulain mukainen ilmoitusvelvollinen tai mahdollisesti kolmas osapuoli, jolle asiakkaan tunteminen on annettu tehtäväksi. Asiakkaan henkilöllisyyden varmistamisessa on tärkeää, että henkilö joka tekee henkilöllisyyden todentamisen osaa tehdä toimia ja hallitsee toimenpiteet asiakirjan aitouden varmistamiseksi, tietojen tarkastamiseksi sekä vertaamiseksi asiakkaan ja annetun henkilöllisyysasiakirjan osalta. Tämä vaatii henkilöllisyyden todentamisia tekevien henkilöiden kouluttamista sekä selkeitä prosesseja, joita noudattamalla henkilöllisyyden todentaja pystyy varmistumaan asiakkaan henkilöllisyydestä. Lisäksi näillä henkilöillä tulee olla etukäteen tiedossa, mitkä asiakirjat ovat organisaation hyväksymiä henkilöllisyyden todentamiseksi sekä mitä aitous- ja varmuustekijöitä näihin asiakirjoihin liittyy.

Henkilöllisyyden todentamistilanne

Itse henkilöllisyyden todentamistilanteeseen tulee käyttää tarvittava aika, vaikka kyse olisi kiireellisestä asiakaspalvelutilanteesta. Asiakkaan henkilöllisyyden todentamisesta vastaavan henkilön tulee todentaa asiakkaan henkilöllisyys siinä määrin, että tämä voi varmuudella sanoa, että asiakas on sama henkilö kuin tämän esittämä asiakirja osoittaa. Mikäli henkilöllisyydessä jokin jää vielä epäselväksi, ei asiakassuhdetta tai liiketoimea saa

aloittaa tai suorittaa sitä loppuun. Tarvittaessa tilanteesta tulee tehdä rahanpesun selvittelykeskukselle ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta.

Asiakkuuden perustamisesta tai muusta asiakkaaksi ottamisesta saattaa olla sektorikohtaista erityissäätelyä, joka tulee tarvittavilta osin huomioida. Lisäksi sektorikohtaista eroavaisuutta voi olla siinä, mitä asiakirjoja hyväksytään henkilöllisyyden todentamiseksi. Henkilöllisyyden todentamisessa tulee käyttää ainoastaan voimassa olevia viranomaisen myöntämiä asiakirjoja. Tässä esityksessä ei oteta kantaa siihen, mitä asiakirjoja voi tai ei voi hyväksyä asiakkaan henkilöllisyyttä todennettaessa. Tämän asiakirjan liitteessä (Huoneentaulu - Kuinka tunnistaa asiakas ja todentaa tämän henkilöllisyys) esitetään erilaisia toimenpiteitä, joita ilmoitusvelvollinen tai muu asiakkaan henkilöllisyyden todentamistoimia tekevä taho voi tehdä asiakirjan aitouden ja asiakkaan henkilöllisyyden todentamiseksi fyysisen tunnistamisen tilanteessa. Henkilöllisyysasiakirjan tarkastamisessa tulee tarvittaessa käyttää luotettavia ja riippumattomia lähteitä asiakirjan aitouden sekä asiakkaan henkilöllisyyden varmistamiseksi.

Henkilöllisyysasiakirjojen käsittely todentamistilanteessa

Henkilöllisyysasiakirjoja tulee jo todentamistilanteessa käsitellä luottamuksellisesti. Henkilöllisyyden todentamistilanteessa tulee huomioida, että henkilötiedot eivät leviä sellaisille tahoille, joille ne eivät kuulu. Jos asiakirjasta esimerkiksi tarkistetaan ääneen tietoja asiakkaalta, kuten pyydetään toistamaan henkilötunnus tai henkilöllisyystodistuksen luovuttaneen viranomaisen tiedot, on tilanteessa huomioitava tietojen arkaluonteisuus. On siis varmistettava, ettei henkilötiedot leviä esimerkiksi muille tilassa oleville ulkopuolisille henkilöille.

Asiakkaan tietojen käyttö, dokumentointi ja säilyttäminen

Tiedot asiakirjasta/asiakirjoista, josta asiakkaan henkilöllisyys on todennettu, tulee dokumentoida ja säilyttää. Asiakkaan tuntemiseksi hankittujen tietojen säilyttäminen tulee järjestää luotettavalla tavalla. Tarvittaessa asiakirjoista voi ottaa kopiot. Rahanpesulain 3 luvun 3 § 2 momentissa on määritelty ne tiedot, mitä asiakkaasta on vähintään säilytettävä. Edellä mainitun lainkohdan lisäksi on huomioitava, että sellaisen henkilön osalta, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta, on edellä mainittujen tietojen lisäksi säilytettävä tieto asiakkaan kansalaisuudesta ja matkustusasiakirjasta. Tietojen säilyttämisessä tulee noudattaa rahanpesulainmukaisia velvoitteita säilytysajasta.

Asiakkaasta hankittavia tietoja tulee hankkia vain siinä laajuudessa, kun ne ovat tarpeen rahanpesulain velvollisuuksien täyttämiseksi. Lisäksi on huomioitava, että näitä tietoja saa käyttää vain rahanpesulaissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi. Tietojen keräämisessä, säilyttämisessä sekä niiden poistossa on noudatettava tietosuojalainsäädännön mukaisia tietosuojaperiaatteita.

Liiketoimesta kieltäytyminen ja ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta

Mikäli asiakkaan henkilöllisyyttä ei pystytä todentamaan, ei asiakassuhdetta saa perustaa, eikä liiketoimea saa suorittaa loppuun. Myöskään liikesuhdetta asiakkaan kanssa ei saa ylläpitää. Tilanteesta, jossa asiakkaan henkilöllisyyden todentamista ei pystytä tekemään, voi olla tarpeen tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta rahanpesun selvittelykeskukselle. Esimerkkinä tästä voisi olla tilanne, jossa on aihetta epäillä asiakkaan esittämän henkilöllisyysasiakirjan aitoutta.

Yhdenvertaisuuslainsäädäntö

Henkilöllisyyden todentamisessa tulee noudattaa myös yhdenvertaisuuslakia (1325/2014). Asiakkaan kohtelu ei saa perustua kiellettyihin syrjintäperusteisiin, ellei asiakkaiden erilaiselle kohtelulle ole olemassa lainsäädäntöön perustuvaa hyväksyttävää oikeuttamisperustetta. Tapahtuma, jossa tulee suorittaa rahanpesulain mukainen asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen, voi olla tällainen tilanne.

Tämä asiakirja on laadittu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kansallisen viranomaisyhteistyöryhmän perustamassa rahanpesulain mukaisten valvojien alatyöryhmässä 29.6.2021. Lisätietoja asiakirjan sisällöstä antaa Poliisihallitus. Jos sinulla on muuta kysyttävää aiheesta, käänny oman rahanpesulain mukaisen valvojasi puoleen.